

Helsingin Sanomat (<http://www.hs.fi/arviot/tanssi/a1442628449862>)

Kratt naasis lavalaudadele

Eesti esimesel balletil on dramaatiline ajalugu

KULTUUR 20.09.2015 2:00 Jussi Tossavainen

Pildiallkiri: Denis Klimuk (paremal) on Estonia kratiballetis peremehe rollis virtuoosne, Anatoli Arhangelski kurat ei jää sellele karvavõrdki alla.

Balleti „Kratt“ etendus oli 9. märtsil 1944 just käimas, kui Nõukogude Liidu lennukitelt heidetud pommid langesid Estonia teatrile. Tantsijad tormasid esinemiskostüümides hirmunult teatrist välja. Väljas viibivad inimesed olid veelgi rohkem kohkunud, kui pommid plahvatasid ning tänavatel jooksis kõiksugu tonte ja kuradeid.

„Kratt“ on eesti helilooja **Eduard Tubina** (1905–1982) ainus ja samas esimene Eesti ballett. Esietendus toimus 1943. aastal Vanemuise teatris. Eelmisel reedel sai see teos uue hingamise **Marina Kesleri** koreograafia ja lavastajakäe all Estonia teatris.

Õhus oli pinget, sest „Kratiga“ seondub pahaendelisi uskumusi, nagu näiteks „Macbethiga“. Ükski lavastus ei ole laabunud päris oodatud moel. Ehk on see needus nüüd murtud, sest esietendus möödus vägagi maitsekalt.

(kõrval kastis) **Kratt**
Esitaja: Eesti Rahvusballett
Muusika: Eduard Tubin
Koreograafia: Marina Kesler
Koht: Estonia teater, Tallinn

„Kratt“ põhineb Eesti rahvapärimusel. Ahne peremees ekspuuteerib oma töötajaid, kuid sellest talle ei piisa. Ta müüb oma hinge saatanale ja saab abiliseks krati, kes käib talle raha ja väärisasju röövimas. Tütar armub sulasesse, mis isale muidugi ei meeldi.

Ühe **korraliku** loo juurde kuuluvad kindlasti ka moraal ja õppetund. Süžee on järgmine: kratile saab oma isanda kohtlemisest küllalt ja ta põletab tema hooned maha. Peremees kaotab kogu raha kasiinos ja kurat tuleb oma osa pörgusse sisse nõudma. Kurnatud töölisel saavad vabaks ja armastajad leiavad teineteist. Pisut ehk naiivne, aga see kuulub muinasjuttude ja balleti juurde.

Tubina kompositsioon on suurepärase ja lavamuusika täiuslik. Tänu dramaatilistele üleminekutele sobib see balletile suurepäraselt. Muusikas on paatost, mürinat ja vaikseid kohti. Natuke **Prokofjevit** ja mõjutusi Eesti rahvamuusikast. See annab otseselt ainek tantsule ja koreograafiale. Kahju, et „Kratt“ jäi Tubina ainsaks balletiks.

Tubin juhatas ise kunagist algset esmaettekannet, koreograafia autoriks oli tol korral **Ida Urbel**. Koreograaf Marina Kesler suhtub teosesse lugupidavalt. Uus „Kratt“ on traditsiooniline, meeolukas ja vaheldusrikas. Selles on ühendatud klassikaline ballett, moderntants ja balletipantomii. See on eepiline ja tantsijaile väljakutseid pakkuv.

Kesler peidab oma liikumiskeelde põnevaid detaile. Kratt ise liigub poolkoomiliselt ja tontlikult, kuid on siiski hirmutava olemusega. Peremehele on loodud iseloomulik nurgeline liikumine, mis toimib justkui juhtmotiivina. Armastajate duett on tehtud traditsioonilisemalt, kirjeldamaks häbelikku ja süütut nooruslikku värskest.

Esimeses vaatuses on kiiret hoogu peaaegu hingeldamiseni, kuid Estonia suurepäraseid tantsijad saavad sellega hästi hakkama. Peremehe rollis olev **Denis Klimuk** on täiesti virtuoosne tantsija, ega talle jää alla ka **Anatoli Arhangelski** kurat ega **Jonathan Hanksi** Kratt. Teise vaatuse meeste hoogne saunastseen toob vägisi meelde **Kenneth Greve'i** „Lumikuninganna“ maavaimu leilitamise, aga mõjutusi võib alati leida. Noored neiuud vastavad meestele peenutseva karaktertantsuga.

Noorte mängustseen on pikk ja see ei vii tegevustikku edasi. Kuid ka see paistab olevat muusikasse kirjutatud, koreograaf ei ole selles osas midagi juurde pannud.

Vello Pähn juhatab Estonia orkestrit täpselt ja selle kõla on jõuline. Ballett „Kratt“ on uue tulemise ära teeninud.